

VENEZUELA

– Mot en socialistisk ekonomi?

”En annan värld är möjlig” är den paroll som mest är förknippad med den globala rättviserörelsens reaktion mot nyliberala lösningars dominans. Frågan vilken annan värld har dock oftast hängt i luften eller också har svaren spretat åt en mängd olika håll. Längre var det också svårt att hänvisa till några konkreta praktiska alternativ. I dagens Latinamerika har dock den nyliberala hegemonin hamnat i ordentlig gungning. Många länder har betalat av sina statsskulder, Internationella valutafondens makt har minskat radikalt och den osynliga handens saliggörande kraft är rejält ifrågasatt.

Motorn i detta skifte har varit Hugo Chávez Venezuela. Venezuela är också det land där de ekonomiska- och sociala förändringarna varit mest omfattande och där hela det kapitalistiska produktionssättet ställs i tvivelsmål. I nedanstående artikel nagelfar Rolf Bergkvist tillståndet i den venezolanska ekonomin, vad det är som egentligen hänt och vad det finns för framtidsperspektiv.

Man blir lätt omtumlad och lyrisk av att betrakta de senaste årens radikala välfärdsbygge i Venezuela. Men när man i snart två decennier indoktrinerats av borgerliga eller socialdemokratiska varianter av nyliberal propaganda och tvingats svälja ”den enda vägens” politiska åtgärder smyger sig också tvivel in i reaktionen. Obehagliga frågor skaver.

Kan man göra på detta viset? Är det verkligen möjligt att satsa så enorma ekonomiska resurser på att bygga ut den sociala sektorn? Kommer inte pengarna att ta slut? Har verkligen de borgerliga och socialdemokratiska regeringarna i rika Sverige – som de senaste 25 åren samfällt predikat att den sociala välfärden har blivit för dyr – haft fel i sina påståenden när de skurit ned på vård, skola och omsorg?

Låt oss börja med lite siffror för att beskriva vad som hittills uppnåtts i Venezuela.

VAD ÄR DE PRAKTISKA RESULTATEN?

Sedan 1998, då Hugo Chávez valdes till president, har – enligt den offentliga statistiken – fattigdomen i Venezuela minskat från 43,9 procent till 30,4 procent i slutet av 2006. Det är en nedgång på 31 procent. Fast då ska man komma ihåg att siffran enbart tar hänsyn till familjernas mätbara penninginkomst. Den ökade tillgången till exem-

pelvis vård och utbildning för den fattiga majoriteten av befolkningen ingår inte. Den reella förbättringen är därför betydligt större.

1998 fanns det 1 628 läkare som jobbade inom Venezuelas motsvarighet till primärvården på en befolkning av 23,4 miljoner. Idag har siffran stigit till 19 571 på en befolkning av 27 miljoner. Med hjälp av kubanska läkare har 18 miljoner fattiga människor – 70 procent av befolkningen – fått tillgång till helt gratis sjuk- och hälsovård i sitt eget bostadsområde. En och en halv miljon människor har fått lära sig läsa och skriva. En majoritet av dessa har sedan fortsatt i någon form av vuxenutbildning.

En massiv utbyggnad av utbildning på gymnasie- och universitetsnivå har gett barn från arbetarklassen och de fattiga hemmen tillgång till högre utbildning. För att göra detta ekonomiskt möjligt ges samtidigt ett månatligt studiestöd till ett par hundra tusen ungdomar.

Den svält och undernäring, som tidigare var vanlig bland de fattigaste bland fattiga, har avskaffats genom soppkök, direkt utdelning av matpaket och ett nät av 15 726 statliga kvartersbutiker, så kallade Mercals. Butikerna säljer basvaror – framför allt mat – till ett subventionerat pris, som i genomsnitt låg 27 och 39 procent under marknadspriserna 2005 respektive 2006.

En jordreform har fördelat 3,6 miljoner hektar jord till fattiga bönder och lantarbetare. Drygt

hälften har köpts till marknadspris från privata jordägare. Den andra hälften är statlig obrukad jord som delats ut. Speciella program har inletts för att gynna ursprungsbefolkningen och förbättra dess ställning i samhället. Minimallönen har höjts till den högsta i hela Latinamerika och motsvarar 286 dollar per månad. En lagstiftad förkortning av arbetsveckan från nuvarande 40 timmar till 36 timmar är inplanerad till år 2010.

Allt det uppräknade är det synliga resultatet av den anti-nyliberala politik, som Hugo Chávez regering fört sedan 2001. Den kraftfulla satsningen på vård, skola och omsorg innebär att andelen av BNP som går till denna sociala sektor har ökat från 7,83 procent till 13,6 procent – och detta enbart över statsbudgeten. Lägger vi till att det statliga oljebolaget PDVSA över sin budget förra året investerade i sociala program motsvarande 7,3 procent av BNP får vi en totalnivå på 20,9 procent. Justerat för inflationen och med hänsyn till den starka ekonomiska uppgången de senaste tre åren betyder att den ökade satsningen per capita har varit 314 procent under Chávez regeringsperiod. Det finns ingen annan regering som kommer i närheten av ett sådant positivt resultat.

MEN OM OLJEPRISER FALLER?

Borgerliga ekonomer, politiker och journalister hävdar idag att den här positiva utvecklingen kommer att sluta med en kraschlandning. Reso-

nemanget lyder lite förenklat: De massiva sociala satsningar Chávez inlett har varit möjliga tack vare den ekonomiska tillväxten i landets ekonomi de senaste åren. Den bygger i sin tur helt på de höga, internationella oljepriserna. Venezuela är den femte största oljeexportören i världen med de – kanske – största reserverna. Mellan 80 och 90 procent av landets exportinkomster kommer från oljan. När oljepriset faller, då faller Chávez och hans bolivarianska, socialistiska revolution. – Ni har väl inte glömt hur det gick på 1970-talet?

En viktig förklaring till den politik som kunnat föras är naturligtvis den exceptionella ekonomiska tillväxten landet haft. Sedan första kvartalet 2003 till första kvartalet i år växte ekonomin med 76 procent. Regeringens utlägg via statsbudgeten har ökat från 21,4 procent av BNP 1998 till 30 procent 2006. Samtidigt har de statliga intäkterna till statsbudgeten – tack vare en skärpt beskattning av de utländska oljebolagen

EN ARTIKEL AV ROLF BERGVIST

Artikelförfattaren är latinamerikakännare och aktiv i Solidaritet utan gränser. Har under årens lopp medverkat med flertal artiklar i Röda Rummet, bland annat Venezuela – tärningen är kastad 3/2003 och Venezuela – är socialismen möjlig 2/2005

och bättre skatteindrivning från privatpersoner och företag – ökat betydligt snabbare. Från 17,4 till 30 procent under samma period.

Det kan vara svårt att relatera till den typen av ekonomiska siffror om vi inte sätter in dem i ett historiskt sammanhang. Från 1980 till 2006 var den ekonomiska tillväxten per capita i Latinamerika i genomsnitt 15 procent. Det kan jämföras med tillväxten under de tjugo åren mellan 1960 och 1980, då den var 82 procent per capita. Det betyder att det senaste kvartsseklet har inneburit den sämsta ekonomiska utvecklingen på mer än 100 år i denna del av världen. För många har det varit ett rent helvete att försöka överleva. De folkliga uppror som utbrutit i land efter land har, liksom den sociala utslagningen och växande kriminaliteten, sin främsta förklaring i denna ekonomiska stagnation.

Den enda skillnaden mellan Venezuela och resten av regionen under dessa mörka år var att krisen slog hårdare och brutalare här än i andra länder. Fram till 1977 växte landets ekonomi i takt med att det internationella oljepriset steg. Sedan kollapsade de internationella oljepriserna 1981 och med det Venezuelas ekonomi. Räknat i reella volymer sjönk BNP per capita med 26 procent från toppnivån 1978 till 1986. Att det första folkliga upproret mot den nyliberala politiken genomfördes i Caracas i februari 1989 (flera år före Chiapas, Ecuador, Argentina,

Bolivia) hade denna materiella grund.

Även Chávez första år som president – med det lägsta oljepriset på 22 år – var ett år av ekonomisk nedgång: minus 6 procent. Efter ett par års återhämtning, följde sedan 2002 och 2003 med en arbetsgivarledd och USA-stödd militärkupp (som fattigbefolkningen besegrade efter 48 timmar) och – en likaledes arbetsgivarledd – stängning av oljeproduktionen under två månader. Första kvartalet 2003 nåddes den absoluta bottenivån: 38 procent under 1978 års BNP.

Sedan har den ekonomiska situationen ljusnat. 2004 var tillväxten 18,3 procent, 2005 10,3 procent och 2006 10,3 procent. Under första halvåret i år var siffran nästan 9 procent.

Satsningarna på skola, vård, omsorg, höjningen av minimilönen till den högsta i hela Latinamerika och offentliga investeringar har bidragit till att förstärka tillväxttakten. En annan framgång är halveringen av den officiella arbetslösheten. I juni 2003 låg den på 18,4 procent. Fyra år senare är den nere på 8,3 procent. Siffran är intressant mest för att den visar på en klar trend mot ökad sysselsättning. I Venezuela, liksom övriga Latinamerika, räknas även de som är verksamma i den otrygga, så kallade "informella" sektorn (utan avtal, försäkringar, reglerad anställning, etc) som "sysselsatta". En något intressantare siffra är att andelen som arbetar inom den "formella" sektorn av ekonomin stigit från 44 procent till 49,4

bild: Rolf Bergkvist

procent. I absoluta tal är det ökning från 4,72 miljoner personer till 6,06 miljoner.

Samtidigt har det varit en högkonjunktur som gynnat de privata, kapitalistiska företagen i landet. Faktum är att i det kapitalistiska Venezuela har den privata sektorn vuxit snabbare än den offentliga under de åtta senaste åren. År 1999 uppgick den privata sektorns andel av landets BNP till 59 procent – 2006 hade den ökat till 63 procent. Sedan uppgången började, andra kvartalet 2003, har bank- och försäkringssektorn expanderat med 240 procent, byggnadssektorn med 144, handel och service med 127 procent, kommunikationer med 99 och transportsektorn med 87 procent. Vinstnivån inom finanssektorn har legat på en internationell rekordnivå. Bankernas ”normalavkastning” på sitt kapital har legat runt 33 procent. I vissa fall har den nått över 40 procent.

Med ett klassamhälles orättvisa fördelning av det som produceras lägger den rikaste femtedelen av befolkningen fortfarande beslag på 53 procent av inkomsterna i landet, medan den fattigaste femtedelen får dela på tre procent. Landets rikaste man, mediemagnaten Gustavo Cisneros, äger ensam tillgångar värderade till fyra miljarder dollar.

BORTOM OLJEBOOMEN

Men bakom uppsvinget ligger fortfarande framförallt det höga oljepriset på världsmarknaden. Så vad kommer då att hända? Har de borgerliga kritikerna rätt? Är det slut med den revolutionära processen i Venezuela om oljepriserna faller?

Det är svårt att göra en prognos för hur oljepriset kommer att utvecklas på världsmarknaden. US Energy Information Agency räknar i sin korttidsprognos från 10 juli i år med att oljepriserna kommer att ligga på 65,5 dollar per fat under 2007 och nästan 67 dollar under 2008. Instabi-

liteten i Mellanöstern är antagligen det som mest talar för ett fortsatt högt oljepris. Men säker kan man ju aldrig vara. Venezuelas regering har valt att räkna med ett lågt oljepris, som förutsättning för sin statsbudget. För 2006 baserade man sina budgetprognoser på ett försäljningspris på 26 dollar per fat. Det verkliga utfallet blev i snitt 60,20 dollar. För 2007 har man antagit ett genomsnittspris på 29 dollar per fat. Med tanke på att oljepriserna – när detta skrivs i september 2007 – har slagit nya rekord och nått 79-dollarsnivån så är det ingen luftig glädjekalkyl. Lägger vi sen till att regeringen valt att balansera statbudgeten (de kostnader man har för vården, skolorna etc täcks in med beskattning av oljeproduktionen och privatföretag) verkar risken för en snabb krasch på grund av oljeprisfall inte så stor. Däremot är problemet naturligtvis att det ”överskott”, som det höga oljepriset gett, har möjliggjort satsningar långt utöver det som budgeterats. Om världsmarknadspriset på olja sjunker till en låg nivå under en begränsad period kommer det fortfarande att finnas pengar till de reformer som inletts, men större investeringar både i Venezuela och de man utlovat i andra länder kan kanske bli svåra att fullfölja.

En kortare period av lägre oljepris gör antagligen inte så stor skillnad. Den officiella valutareserven är för närvarande omkring 25 miljarder dollar. Till det ska läggas innehav av utländska obligationer och de tillgångar utanför statbudgeten, som regeringen skulle kunna ta till i en nödsituation (PDVSA:s tillgångar i utlandet, utvecklingsfondens likvida medel, som placerats på utländska bankkonton etc.) Totalt – inklusive valutareserven – räknar man med att det rör sig omkring 40-45 miljarder dollar i ekonomiska reserver.

Chávez har avbrutit alla kontakter med Världsbanken, Internationella valutafonden och

Interamerikanska utvecklingsbanken. Med rätta har han betecknat dem som imperialistiska kreditinstitutioner och argumenterat för skapandet av en ny, internationell bank, Banco del Sur, som ska ge lån till en utveckling i hela Latinamerika. Regeringen har samtidigt, lite mer i tysthet, de senaste åren medvetet betalat av en hel del av den offentliga utlandsskulden till kommersiella banker. Totalt uppgår den nu till omkring 26 miljarder dollar. Enbart den valutareserv man har räcker alltså för att betala nästan hela utlandsskulden på ett bräde. Landets relativt låga skuldsättningen gör det således möjligt – med tanke på de oljetillgångar man kan ställa som säkerhet – att möta en eventuell ekonomisk kris med internationella lån.

STRUKTURFÖRÄNDRINGAR

Om den politiska viljan finns är det fullt möjligt att på kort sikt fortsätta satsningarna på välfärd och social utveckling även om oljepriset sjunker. För att reformerna i ett längre perspektiv ska kunna fortsätta förutsätter det dock en annan typ av samhällsstruktur. Det är en slutsats man kan dra inte bara av tidigare försök i Mexiko, Bolivia, Argentina, utan även av nedrustningen i Sverige och Europa, men framför allt av den ekonomiska sabotagepolitik som landets privata näringsliv tillgrepp under ”general-lockouten” 2002-2003. Chávez har själv förklarat att lösningen ligger i att bygga ett nytt samhälle – att bygga en socialism för det 21 århundradet.

Så vad görs då för att börja förändra den grundläggande ekonomiska strukturen i samhället?

Under första halvåret 2007 har regeringen tagit över äganderätten av verksamheter, som betecknas strategiskt viktiga för hela samhället: oljeproduktionen, elektricitet och telekommunikationer.

kära läsare

I dagens läge, när mediemakten alltmer flyter samman med den politiska och ekonomiska makten, präglas den bild som i vardagslag förmedlas inte så sällan av tre "F": Förtigande, Förenkling och Förvrängning.

När mer eller mindre hela den etablerade pressen i våra basunerade ut att regeringen i Venezuela var i färd att "stänga en TV-kanal", och beskrev det som "ytterligare ett steg mot diktatur", när det i själva verket handlade om att denna TV-kanal inte fick något förnyat tillstånd i det offentliga marknätet, men att det stod den fritt att fortsätta sända över kabel eller satellit, var det ett tydligt exempel på förvrängning.

I sin artikel i detta nummer av Röda rummet skriver Rolf Bergkvist att fattigdomen i Venezuela under Hugo Chávez tid vid makten reducerats med en tredjedel och att 70 procent av befolkningen idag har tillgång till gratis sjuk- och hälsovård. Att man nästan aldrig i etablissemangsmedia kan läsa om detta är å andra sidan ett exempel på förtigande.

Täckningen av konflikten i den västsudanesiska provinsen Darfur – dit svenska militära förband sannolikt kommer att skickas om ett par månader för att ingå i en FN-styrka – är ett exempel på förenklad journalistik. I en undersökning om vilka tre ämnen som behandlades mest frekvent av svensk media under förra året hamnade Darfur på tredje plats – efter Irak och melodifestivalen. Trots att ämnet ägnas stort utrymme kännetecknas beskrivningarna av det politiska skeendet av förenkling. Att det bakom de humanitära tragedierna pågår ett storpolitiskt spel, där Afrikas naturtillgångar – inte minst olja – ligger i potten, det är fakta som man måste söka sig till kritiska vänstertidningar för att finna. Den sudanesiska regimens ansvar för svälten och dess stöd till Janjaweedmilisens övergrepp skildras i de etablerade medierna. Däremot får vi sällan veta något om att även rebellgrupperna i Darfur, och inte bara Janjaweed, utför övergrepp mot civilbefolkningen och om den komplicerade bakgrunden till de lokala konflikterna mellan folkgrupper och hur dessa hettas upp av stormaktsintressen – Darfur i en brännpunkt mellan konflikter om vattenhål och betesmark och geopolitisk rivalitet om oljekällor.

Vår övergripande målsättning är att i Röda rummet i någon mån kunna ge läsaren alternativa perspektiv vid sidan av etablissemangsmedias gigantiska flöde av förtiganden, förenklingar och förvrängningar.

Välkommen in.

/Redaktionen

I början av februari köpte regeringen, genom det statliga oljebolaget PDVSA, aktiemajoriteten i landets största elföretag, Electricidad de Caracas (EDC), för 739 miljoner dollar. EDC privatiserades så sent som år 2000 och ägdes nu till 82 procent av det multinationella bolaget AES, med huvudkontor i Virginia, USA. EAS betalade 1,6 miljarder dollar för EDC vid köpet och har under de sex år man ägt företaget gjort en vinst på drygt 1 miljard dollar. Köpet gjordes upp i godo utan några konfrontationer.

Några dagar senare nådde regeringen en liknande uppgörelse med det New York-baserade Verizon Communications Inc. Regeringen betalade 572 miljoner dollar för företagets aktiepost på 28,5 procent i Compania Anonima Nacional Telefonos de Venezuela (CANTV), landets största telekombolag som privatiserades 1991. Med aktieköpet fick regeringen äganderätten till 35 procent av aktierna och kontroll över den fasta telekommunikationerna i landet. Regeringen förklarade att man avser att bygga ut telenätet till hela landet och göra Internet-uppkoppling via bredband möjlig oberoende av bostadsort. Trots att CANTV har haft monopol på den fasta telefonin har bolaget valt att inte dra ledningar till de glesbefolkade delarna av landet eftersom det varit företagsekonomiskt olönsamt.

I slutet av februari presenterade Chávez ett presidentdekret för att nationalisera de oljefält som kontrollerades av utländska bolag i Orinocodeltat. Oljeutvinningen nationaliserades redan 1976, men med 1990-talets nyliberala politik "öppnades" utvinningen för utländska, privata bolag. Av landets totala oljeproduktionen på drygt tre miljoner fat per dag (varav hälften exporteras till USA) stod de privata oljebolagens utvinning i Orinocodeltat i början av året för omkring 500 000 fat. Även under Chávez regering har utländska bolag tillåtits delta i oljeproduktionen. Linjen har varit: Utländska bolag är välkomna att delta i utvinningen av olja i Venezuela, men bara som minoritetsdelägare i gemensamma joint ventures där staten har 60 procent av ägandet och därmed kontrollen.

I maj erbjöds brittiska BP, franska Total, norra Statoil och de USA-ägda Chevron, ConocoPhillips och ExxonMobil nya avtal för oljeproduktionen i Orinoco. Med undantag för de två sistnämnda amerikanska bolagen accepterade alla de nya villkoren. Med den nya ordningen ökar PDVSA sitt deltagande i oljeprojekten i Orinoco från 39 procent till 78 procent.

Redan 2005 påbörjade regering en överföring av oljetillgångar till statliga PDVSA. Då erbjöds de utländska företag som hade avtal avseende driften på andra oljefält att gå in i nya "joint ventures" som minoritetspartner. 22 utländska bolag med verksamhet på 32 fält antog de nya villkoren. Även den royalty som bolagen måste betala har höjts från en procent av omsättningen till 33 procent. Skatten på oljebolagens vinst har höjts till 50 procent. Sammantaget har alla dessa åtgärder ökat intäkterna till statsbudgeten med 5,8 miljarder dollar per år.

En enkel förklaring till att fyra av de sex storbolagen accepterade de nya villkoren är att det för närvarande finns få andra alternativ där de

kan investera. I många länder med oljeproduktion – Mexiko är ett exempel i Latinamerika – är privat oljeutvinning inte tillåten. Den får bara utföras av statliga bolag. De senaste åren har även trenden internationellt varit ett nationellt återtagande av olje- och gasproduktion. I Europa har utvecklingen i Ryssland varit det mest omskrivna exemplet, men det är inte unikt.

NY EKONOMISK MODELL

I juni presenterade Chávez "en ny ekonomisk modell" för övergången till en socialistisk ekonomi. En Central planeringskommitté tillsattes under ledning av vicepresident Jorge Rodriguez. Den är en permanent del av regeringen med det uttalade syftet att samordna nationell ekonomisk planering för att uppnå ekonomisk utveckling och självständighet. Tre månader senare började modellen konkretiseras. Under de närmaste två åren ska 200 "socialistiska" fabriker byggas upp. Fabrikena ska bland annat producera kemiska produkter, hälsovårdsprodukter, byggnads- och inredningsmateriel, delar till transportsektorn och livsmedel. En idé som presenterats är att fabrikena ska drivas av lokalbefolkningen, som genom sina kommunala råd bildar en regional enhet – en "kommun" – som kontrollerar produktionen. Däremot kommer fabrikena antagligen att finansieras av oljebolaget, PDVSA. Till att börja med handlar det om att bygga upp tio mejerier, tio fabriker för att förädling av majs, åtta plastfabriker och en fabrik för produktion av bildelar.

KOOPERATIVEN

Kanske är den nya "modellen" med statliga företag under kommunal kontroll ett resultat av det inte helt positiva utfallet av den kooperativa satsningen.

2004 bildade regeringen Ministeriet för Folklig Ekonomi för att genomföra kurser och erbjuda mycket förmånliga lån till kooperativ verksamhet. Hundratusentals människor, i det som brukar kallas den informella sektorn, skulle få en chans till ett mer stadigt arbete i kooperativ de själva bildade. Under 2005 åkte Chávez runt i landet och medverkade på möten – ibland direktsända på den statliga tv-kanalen – där lån godkändes till nybildade kooperativ. En stor majoritet av kooperativen hade inte fler än fem medlemmar (den lagstadgade miniminivån) och var ofta familjebaserade. I de fall de lyckades överleva har de framförallt utfört kontrakterat underhållsarbete åt det statliga oljebolaget eller åt regionala och lokala förvaltningar.

För tre år sedan verkade satsningen på kooperativ vara en prioritet för att få folk i arbete. Det är svårt att idag se den satsningen som någon odelad succé. Förra året angav regeringen antalet fungerande kooperativ till 140 000. I år uppger Ministeriet för Folklig Ekonomi att det finns 74 000. (En annan siffra som nämnts är så låg som 48 000). Bakom den negativa utvecklingen ligger flera orsaker. I de värsta fallen har de som sökte och fick pengar för att driva en verksamhet helt enkelt tagit pengarna och dragit. I andra fall har den "affärsidé" som låg till grund för kooperativet inte hållit. Det finns ett glapp mellan de många miljoner som satsats för att

utveckla den kooperativa sektorn och det reella utfallet i antalet bestående arbetstillfällen. Men trots detta finns det även en mängd positiva exempel – däribland några större producerande kooperativ som inte bara överlevt utan också blomstrar – som gett tusentals fattiga, maktlösa människor praktiska erfarenheter inför framtiden. Så en mer övergripande slutsats är, att även om små och medelstora kooperativ kommer att ha en plats i det socialistiska samhället, det politiska ledarskapet vill bygga kommer de inte att ha den omfattning som man tidigare hoppades på. Statligt ägda företag under någon form av demokratisk kontroll tycks nu vara den nya linjen.

ALBA – EN NY GRYNING?

De 200 ”socialistiska fabriker” som regeringen nu annonserar kommer att byggas med internationellt stöd – i form av teknisk personal från Brasilien, Vietnam, Iran och Kuba, som utbildar de som ska arbeta på fabriker – och som en del i det alternativ för handel och samarbete han förespråkar. Till skillnad från tidigare nationalistiska regeringar i Latinamerika har Hugo Chávez från första början lanserat sin bolivarianska revolution som ett internationalistiskt projekt i opposition till USA-imperialismens frihandelsavtal och nyliberala kapitalism.

14 december 2004 bildades Alternativa Bolivariana par las Américas, ALBA, av Venezuela och Kuba. Inledningsvis var det ett samarbete där Venezuela sålde billig olja i utbyte mot kubanska läkares tjänster. Venezuela levererar omkring 96 000 fat olja per dag till Kuba på mycket fördelaktiga villkor i utbyte mot ungefär 20 000 kubanska läkare som arbetar på de nyöppnade vårdcentralerna i de fattiga barrios. Detta har sedan följts av mer omfattande industriella projekt. I somras undertecknade de båda regeringarna en ny överenskommelse för att bygga fem gemensamma livsmedelsföretag med förhoppningen att minska importberoendet.

I april 2005 anslöt sig Bolivia – med den nyvalde presidenten Evo Morales i spetsen – till ALBA och i januari i år var det Nicaraguas tur, i samband med att Daniel Ortega från Sandinistfronten FSLN tillträdde presidentposten.

Från en annan del av världen meddelade Irans president, Mahmud Ahmadinejad, i juli att landet skulle vilja gå med i ALBA som ”observatör”. Sedan 2005 har Iran deltagit i finansieringen av flera ALBA-projekt. Det började med en gemensam traktorfabrik i Venezuela, som invigdes av Chávez och Ahmadinejad. Den producerar 5000 traktorer och jordbruksmaskiner per år. En del av de här nya traktorerna har redan transporterats till Bolivia som en del av biståndet och 170 nya traktorer mottogs för några månader sedan av Nicaragua där de fördelades bland jordbrukskooperativ. Den nicaraguanska regeringen har dessutom fått finansiell hjälp från Iran för att bygga en ny hamn (för 350 miljoner dollar) samt ett elkraftverk (för 120 miljoner dollar) för att lösa landets energikris. Nicaragua och Bolivia har å sin sida utfäst sig att öka exporten av kaffe, bananer och kött till Iran. Från Venezuela handlar det om en ökad export av bensin (även om Iran exporterar stora mängder

råolja har landet brist på egna raffinaderier).

De praktiska resultaten som uppnåtts inom ramen för ALBA har ökat intresset i andra länder, för närvarande främst i Centralamerika och Karibien: de små ö-nationerna St. Vincent, Antigua och Barbuda, Dominica samt Honduras. I Sydamerika har regeringen i Ecuador uttryckt intresse av att eventuellt ansluta sig.

Inom ALBA, men också via andra kanaler, erbjuder Venezuelas regering idag ett större direkt statligt stöd till övriga Latinamerika och Karibien än USA. Under 2007 handlar det om mer än 8,8 miljarder dollar i bistånd, subventionerad billig energi och finansiering av större industriprojekt. Detta kan jämföras med de tre miljarder dollar som USA genom gåvor och lån försåg regionen med 2005 (de senaste offentliga siffrorna).

Ett talande exempel är skyfallen som drabbade Bolivia tidigare i år. USA bidrog med en nödhjälp till ett värde av en och en halv miljoner dollar. Chávez svarade med att skicka flera grupper av biståndsarbetare, som under ett antal veckor bistod den drabbade befolkningen och ett materiellt stöd som var tio gånger större. Totalt handlar Venezuelas stöd till Bolivia under 2007 om 800 miljoner dollar.

En annan del av stödet går via den statliga utvecklingsbanken, Banesa. Senaste åren har den öppnat lokala kontor i Bolivia, Nicaragua, Honduras, Guatemala, Haiti och Uruguay. I Nicaragua lånar banken ut pengar åt jordbrukskooperativ till fem procents ränta jämfört med de privata bankernas 35 procent (om de överhuvudtaget går med någon utlåning till fattiga bönder).

Venezuelas lån till övriga Latinamerika de senaste åren är även betydligt större än de internationella kreditgivarna Världsbanken och Internationella valutafonden, IMF. Förra året lånade vardera institutionen ut omkring sex miljarder dollar till regionen, men deras möjlighet att diktera den ekonomiska politiken i länderna har kraftigt minskat i takt med att regeringarna – trots kritik från folkrörelser och vänstern, (som anser att skulderna ska avskrivas, inte betalas, eftersom de tagits av olagliga, korrupta regimer till olagliga ändamål på ett olagligt sätt) – väljer att betala av sina skulder. Regionens skulder till IMF minskade från 49 miljarder dollar 2003 till 694 miljoner dollar i år. Även här har Venezuela spelat en aktiv roll. Den argentinska regeringens skuldbetalning till IMF har exempelvis finansierats av Venezuela genom statsobligationer, till ett värde av 5,1 miljarder dollar.

För att ytterligare öka det finansiella oberoendet har Chávez – som jag nämnde ovan – tidigare föreslagit bildandet av en ny, internationell bank – Banco del Sur. Den kommer att starta sin verksamhet under hösten med ett grundkapital på sju miljarder dollar från de deltagande ländernas (bland annat Argentina, Venezuela, Ecuador, Bolivia) valutareserver.

Det mesta av stödet är knutet till energiprojekt som också gynnar Venezuelas egen oljeindustri: ett helt nytt raffinaderi för 3,5 miljarder dollar i Nicaragua, ett annat oljeraffinaderi (för fem miljarder dollar) i Ecuador och stöd till elförsörj-

ning i Bolivia och Haiti. I New York – liksom i Boston – har 100 000 hushåll fått subventionerad olja för uppvärmning av sina bostäder. I London har oljestöd från Venezuela gett halverade priser på bussbiljetterna för 250 000 människor. Det beräknade värdet av den subventionerade oljeexporten till åtminstone 17 fattiga länder i den karibiska ö-världen – inom ramen för avtalet PetroCarib – uppgår till 1,6 miljarder dollar.

Ett uppenbart problem för att kunna gå vidare i denna regionala utveckling är de skilda målsättningarna med samarbetet de olika regeringarna har. Medan Chávez kallar USAs president en ”djävul” i FN:s generalförsamling sluter Lula nya, omfattande handelsavtal med samme president om etanolexport och ”vänsterregeringen” i Uruguay skriver på en överenskommelse som är så nära ett frihandelsavtal det går att komma. Medan Chávez framhåller initiativen som delar av ett alternativ till imperialistisk dominans och utsugning handlar det för presidenterna i Brasilien, Argentina och Uruguay mest om att gynna den egna nationella kapitalistklassen med fördelaktiga handelsavtal kring gas och olja. På kort sikt kan de här intressena sammanfalla. Brasilien ökade sin handel med Venezuela med 60 procent förra året. Att vidga utrymmet för de egna kapitalistiska företagen genom ökad handel på regional nivå står inte i motsatsställning till att också spela en större roll på världsmarknaden.

Det enda som på längre sikt skulle kunna undanröja denna diskrepans är att arbetare och bönder i andra länder med sin egen kamp tillsätter nya, antiimperialistiska regeringar, som är beredda att mobilisera till strid mot de ekonomiska makthavarna i sina egna länder – istället för att vara dessa kapitalisters och godsägares lydiga politiska tjänare.

Med viss modifikation gäller det även i Venezuela. Nya statliga företag i ett bibehållet kapitalistiskt klassamhälle kommer inte att leda till ett nytt solidariskt och humanitärt samhälle – en socialism för det 21 århundradet – om inte de miljoner människor som, mobiliserade av Chávez alla initiativ till handling och självorganisering, så framgångsrikt genomfört de sociala reformerna själva tar makten över produktionen. Det är bara genom en demokratisk kontroll underifrån som det är möjligt. Det betyder en utvecklad social och politisk klasskamp. En kamp som förutsätter en ny politisk organisering på nationell nivå.

Men det är ämne jag hoppas kunna återkomma till i annan artikel. ■